

УДК: 37: 069](091)(477)

Володимир Малюга
(Київ)ДИНАМІКА ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПЕДАГОГІЧНОГО МУЗЕЮ УКРАЇНИ – 110 РОКІВ

У статті проаналізовано просвітницьку діяльність Педагогічного музею України за 110 років.

Ключові слова: просвітницька діяльність, музейна педагогіка, шкільні музеї, динаміка діяльності музею.

Під впливом соціально-економічних, політичних і культурних змін в українському суспільстві відбувається трансформація освітянських парадигм, що приводить до змін і в діяльності Педагогічного музею України, який покликаний не лише збирати, зберігати, популяризувати, але й вивчати національну та світову історико-культурну й освітню спадщину.

Специфіка роботи Педагогічного музею України дає підстави віднести його до музеїв галузевого педагогічного профілю, який із 1992 р. є складовою відділення загальної педагогіки та філософії освіти Національної академії педагогічних наук України. Динаміка просвітницької діяльності музею за 110 років (із 1902 р. по сьогодні) постійно знаходилася в русі та змінювалася відповідно до історичного контексту. Незалежно від цього просвітницька діяльність музею спрямована на репрезентацію і поширення досягнень педагогічної науки та практики відповідно до вимог і потреб розвитку українського суспільства.

Метою статті є висвітлення динаміки просвітницької діяльності Педагогічного музею України за 110 років його існування.

Як свідчить історіографічний аналіз фахової літератури, вивчення науковцями питань просвітницької діяльності вітчизняних музеїв відбувалося переважно у трьох напрямках: студіювання історії роботи музеїв, вивчення культурологічного змісту суті музеєзнавчих питань їхнього функціонування, дослідження питань збереження і популяризації музейних збірок. Так, досліджуючи історичні аспекти розвитку різнопрофільних вітчизняних музеїв, І. Дворкін [5], Ю. Омельченко [9], І. Пантелейчук [10] зазначають, що упродовж ХХ ст. та на початку ХХІ ст. просвітницька діяльність музеїв України мала власну специфіку. Наприклад, І. Дворкін відмічає «стрімкий розвиток елементів просвітництва музеїв України початку ХХ ст., зокрема популяризаційних, які мали національне забарвлення та існували при відсутності української національної держави, утисків з боку імперської влади, залишаючись важливою складовою духовно-культурного відродження українського народу» [5, с. 57]. Активну просвітницьку роботу у ХІХ – на початку ХХ ст., на думку автора, здійснювали: Миколаївський археологічний музей (засновано у 1806 р.), Феодосійський музей старожитностей (засновано у 1811 р.), Одеський музей старожитностей (засновано у 1825 р.), Керченський музей старожитностей (засновано у 1826 р.), Педагогічний музей у м. Києві (відкрито у 1902 р.) та ін. Досліджуючи діяльність зазначених музеїв, І. Дворкін стверджує, що вони були одними з небагатьох джерел об'єктивної інформації про минуле країни, оскільки завдяки їхній просвітницькій діяльності існувала можливість донести до широких верств яскраві надбання не лише української, а й світової культури, представити самотність та ідентичність українського етносу.

У цьому ж контексті аналізує історію розвитку просвітницької діяльності вітчизняних музеїв педагогічного профілю Ю. Омельченко, який наголошує, що «історичний досвід, як і сучасні проблеми, завжди мають свій вплив на просвітницьку музейну політику: широке та системне популяризування історії педагогіки та досягнень вітчизняної педагогічної науки і практики» [9, с. 346]. Важливими є висновки І. Пантелейчук, яка визначила шляхи становлення

і розвитку вітчизняних музеїв і наголосила, що «під впливом історичних процесів відбувається не лише трансформація самого музею від зібрання раритетів до науково-дослідної установи, а і трансформація просвітницької діяльності музею відповідно до вимог історичного часу» [10, с. 73].

Зазначені музеєзнавці одностайні у тому, що розвиток музеїв у цілому і трансформація їхньої просвітницької діяльності залежить від перебігу суспільно-історичних процесів.

Науковці М. Рутинський і О. Стецюк у праці «Музеєзнавство» виокремлюють особливості діяльності музеїв в Україні у другій половині ХХ ст., до яких відносять інтенсифікацію розвитку музейної справи в Україні й активізацію просвітницької діяльності музеїв. У цей час історіографія проблеми збагатилася ґрунтовними дослідженнями Р. Маньковської [7], Н. Соловйової [12], Т. Белофастової [1], у яких розкриваються еволюційні процеси культурологічного змісту просвітницької діяльності музеїв. Так, Р. Маньковська, висвітлюючи історію діяльності вітчизняних музеїв, зауважує, що «культурологічний зміст діяльності музеїв мав свої особливості у радянський період та в роки незалежності України. Зокрема характерною особливістю радянського періоду діяльності музеїв був акцент на суспільно-політичній, ідеологічній ролі музею, а формування концепції роботи музею підпорядковувалося вимозі максимально ефективно використовувати його можливості для утвердження нового соціального ладу» [7, с. 58]. Дослідниця стверджує, що саме «за часів незалежної України змінився соціокультурний вектор роботи музеїв: від тотальної комуністичної заідеологізованості до повернення до загальнолюдських гуманістичних засад розвитку людського соціуму» [7, с. 72].

У розвідці російської дослідниці Н. Соловйової зазначається, що «зміни соціокультурного середовища в сучасних умовах, складовою якого є музей, привели до змін реалізації просвітницької функції музею, яка полягає насамперед у широкій палітрі використання педагогічних можливостей музею» [12, с. 54]. Головними напрямками вдосконалення педагогічних можливостей музею, на її думку, є гуманізація його «просвітництва, застосування сучасних методів навчання та виховання у ході проведення оглядових, тематичних екскурсій, музейних уроків, творчих вечорів, презентацій, адекватних віку та рівню розвитку відвідувачів музею» [12, с. 54].

Дослідниця Т. Белофастова стверджує, що культурна спадщина, яка є своєрідним фундаментом культури, водночас постає й важливою умовою її відтворення і розвитку. Вона вважає, що «багатовікова традиція осмислення і використання спадщини набула свого завершення у створенні та функціонуванні спеціальних соціокультурних інститутів, одними із яких є музей. У зв'язку з цим, його роль для культури безперечна» [1, с. 13].

На нашу думку, означені дослідження щодо функціонування музейних закладів у змінюваному соціокультурному просторі можуть бути екстрапольовані на роботу Педагогічного музею України, оскільки він є частиною музеєзнавчого соціокультурного простору країни і зазнає усіх впливів, які відбуваються у його межах.

Істотним аспектом вивчення роботи музею є розгляд впливу музейної збірки на просвітницьку функцію установи. У працях В. Тригубенка [14], Л. Гайди [4] обґрунтовано використання музейної збірки у просвітницькій діяльності музеїв педагогічного профілю, до яких відноситься і Педагогічний музей України. На переконання В. Тригубенка, «як і інші вітчизняні музеї, Педагогічний музей України без існування музейної збірки, складовими якої є речові, писемні, друковані музейні предмети, не зміг би здійснювати та оновлювати без нових надходжень музейної збірки свою просвітницьку діяльність» [14, с. 34]. Дослідник констатував, що «упродовж 1997-2005 рр. тільки на виставках з історії вітчизняної освіти та до ювілеїв видатних педагогів організовано експонування понад 15 тис. одиниць зберігання із фондів Педагогічного музею України» [14, с. 34].

У дослідженнях Л. Гайди обґрунтовано потенціал музеїв, зокрема при навчальних закладах, який «визначається змістовним наповненням, тобто музейною збіркою, що покладена в їх основу» [4, с. 68]. Дійсно, визначення профілю музею, зокрема педагогічного, залежить від матеріалів його колекцій, змісту фондів, формування завдань. У навчальних закладах здійснюється вибір профілю музею залежно від потреб навчально-виховної роботи школи,

реальних можливостей і умов конкретної місцевості щодо збирання історичних артефактів (предметів, пам'яток, першоджерел), фонд яких і лягає в основу музейної експозиції. Л. Гайда наголошує на можливостях музеїв при навчальних закладах щодо громадянського виховання дітей і шкільної молоді. Дослідниця обґрунтовує тезу про те, що «громадянське виховання музейними засобами здійснюється завдяки музейній збірці відповідно до напрямів просвітницької діяльності музеїв при навчальних закладах, а це пошуково-дослідницький, збиральницький, фондний, експозиційний, пам'яткоохоронний, організаційний, просвітницько-інформаційний, навчальний, туристичний, громадсько-корисний напрями» [4, с. 69].

У розглянутих дослідженнях підкреслено залежність виду діяльності музею від змін історичного та соціокультурного простору, змісту його музейної збірки, що характерно і для Педагогічного музею України. З формуванням нових геополітичних умов розвитку сучасного українського суспільства виникає потреба дослідити процес оновлення просвітницької діяльності Педагогічного музею.

Розглядаючи просвітництво Педагогічного музею України в сучасних реаліях, вважаємо, що воно полягає у системному наданні знань, популяризації надбань сучасної педагогічної науки та практики і педагогічної спадщини видатних педагогів, які зробили вагомий внесок у розвиток педагогічної думки. Поняття «просвітництво» тлумачиться у численних науково-довідкових джерелах [3; 6; 13]. Згідно Короткого тлумачного словника української мови (2004 р.), «просвіщати – це давати кому-небудь знання; поширювати серед кого-небудь знання, культуру, освіту» [6, с. 448]. У Сучасному тлумачному словнику української мови (2006 р.) «просвітництво» пояснюється як період розвитку науки та культури в Західній Європі XVII – XVIII ст. Слід зазначити, що ряд понять («просвітянин», «просвітянство», «просвітянський») – це похідні від поняття «просвітництво», які передбачають ознайомлення кого-небудь з основами певних знань [13, с. 733]. У Великому тлумачному словнику української мови (2002 р.) знаходимо таке пояснення поняття: «просвіщати – збагачувати кого-небудь знаннями, культурою, досвідом і т. ін., робити його освіченим» [3, с. 986].

Історія динаміки просвітницької діяльності Педагогічного музею України вмотивовує необхідність виокремлення шістьох періодів історії його розвитку: I-й період – початок діяльності та становлення Педагогічного музею (1902-1912 рр.); II-й період – розгортання просвітницької і навчально-методичної діяльності Педагогічного музею імені цесаревича Олексія (1912-1917 рр.); III-й період – стагнація і занепад діяльності музею (1917-1921 рр.); IV-й період – поновлення роботи музею у формі Республіканської педагогічної виставки УРСР (1948-1983 рр.); V-й період – організація просвітницької діяльності Республіканського педагогічного музею УРСР (1983-1991 рр.); VI-й період – оновлення просвітницької діяльності Педагогічного музею України у складі НАПН України (з 1992 р. до сьогодні).

Перший період був зумовлений історичними подіями, коли Педагогічний музей (як самостійна установа, проте без власного приміщення) розпочав свою діяльність у 1902 р. за ініціативи керівництва Київським навчальним округом. Музей мав забезпечити реалізацію такої освітньої мети, як сприяння поширенню освіченості народу та забезпечення практичних потреб шкільного викладання через необхідність удосконалення і розроблення теоретичних, наукових, навчальних і виховних питань. Положенням про Педагогічний музей, затвердженим Міністерством народної освіти 23 серпня 1901 р., передбачалося відкриття трьох відділень: 1) наочних навчальних посібників, предметів шкільної гігієни, фізичного виховання; 2) колекції настановчих, методичних матеріалів, підручників і книг для класного читання з різних предметів, що викладалися у вітчизняних і зарубіжних школах; 3) спеціальної педагогічної бібліотеки.

На утримання музею Міністерство забов'язало кожен середній навчальний заклад округу виділяти по 100 карбованців і по 300 карбованців – кожен дирекцію народних училищ, що на рік складало 4500 карбованців. Платити за користування книгами й експонатами музею відвідувачам не треба було. Серед книг музейної бібліотеки були не лише вітчизняні публікації,

а й твори французькою, німецькою та іншими іноземними мовами. Автори нових навчальних книг і педагогічних творів охоче надсилали до музею свої праці. Установа була відкрита для відвідувачів щодня з 16 до 20 год. вечора.

У 1910 р. музейні фонди, не рахуючи зібрання М. Черкунова, які склали близько 4 000 одиниць, нараховували 5 779 книг, 598 одиниць навчальних посібників. Музей передплачував 34 іноземних, 20 вітчизняних і 18 дитячих педагогічних журнали. Користуватися фондами музею мали право всі без винятку працівники навчальних закладів Києва та всього навчального округу, студенти, учні старших класів гімназій, а також сторонні особи, але вже з дозволу завідувача.

Перший період існування музею тривав майже 10 років до того часу, поки за приватної ініціативи біржового діяча і підприємця С. Могильовцева було надано кошти (понад 500 тис. карбованців) на спорудження будівлі для Педагогічного музею. 5 жовтня 1912 р. у святковій обстановці відбулося урочисте відкриття приміщення музею, якому дали ім'я престолонаступника Цесаревича Олексія [8, с. 41].

З того часу розпочався другий період у діяльності музею, для якого характерними були суттєві зміни у формі та масштабах його просвітницької роботи. Зі звичайної збірки цікавих і корисних експонатів він почав трансформуватися у освітянський центр, який сприяв популяризації методів викладання шкільних предметів, новітнього приладдя, надавав посередництвом бібліотеки доступ до фахової літератури. При музеї влітку діяли педагогічні курси для бажаючих присвятити себе вчителюванню і підвищити власні професійні знання.

Другий період діяльності Педагогічного музею тривав, на жаль, недовго і внаслідок Української революції фактично почав згортатися з 1917 р. На початок встановлення радянської влади в Україні, починаючи з 1920 р., музей займав лише кілька кімнат власної будівлі, а головне – був визнаний «пережитком царизму» і закритий у 1921 р. Тому третій період (1917-1921 рр.) вважаємо часом занепаду діяльності закладу.

Четвертий період в історії Педагогічного музею України розпочався лише після завершення Великої Вітчизняної війни. Радянська влада вирішила, що постала потреба узагальнити та популяризувати досягнення соціалістичної педагогічної науки і практики за 20-річний період. З 8 лютого 1948 р. у Києві почала діяти Республіканська педагогічна виставка, в організації якої взяли участь міністр освіти УРСР, поет, академік П. Тичина, відомі вчені-педагоги С. Чавдаров, О. Астряб, Т. Бугайко, М. Грищенко та ін. Розпочалося відновлення роботи Педагогічного музею, проте в іншій організаційній формі та з іншими завданнями.

Республіканська педагогічна виставка була покликана відобразити практичні надбання радянської школи. Творча, методична та виховна праця учительства України була широко представлена у формі різних методрозробок, планів, поурочних конспектів, карт, таблиць, схем і навчального приладдя. Музейна збірка Республіканської педагогічної виставки постійно поповнювалась, а тому з часом почала потребувати великого стаціонарного приміщення, створення постійнодіючої експозиції, оновлення підходів до комплектації та формування фондів і штату закладу. У 1977 р. розпочали реорганізацію Республіканської педагогічної виставки, здійснили спробу створити Педагогічний музей УРСР, який входив би до складу Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР. Однак лише у 1983 р., згідно з Постановою Ради Міністрів УРСР № 172 від 18 квітня 1983 р., у Києві відкрили Республіканський педагогічний музей у віданні Педагогічного товариства УРСР. Протягом 1983-1991 рр. Республіканська педагогічна виставка УРСР трансформувалася у Республіканський педагогічний музей УРСР з розширенням статусу, завдань і повноважень нової установи. Педагогічний музей повернувся у своє рідне приміщення (будинок по вул. Володимирській, 57), проте зайняв у ньому лише кілька кімнат на правах орендаря. Вважаємо, що це було друге народження музею.

У травні 1987 р. відбулось урочисте відкриття оновленої експозиції музею, яка охопила період розвитку освіти на українських землях з найдавніших часів до кінця Великої Вітчизняної війни і наочно продемонструвала поступ шкільництва та педагогічної думки в УРСР. Працівники Республіканського педагогічного музею читали лекції, проводили семінари

та консультації для студентства, викладачів ВНЗ і педагогічних училищ. Учителі й вихователі стажувалися на базі музею, зокрема розширювали знання з проблем історії освіти і виховання в Україні, ознайомлювалися з методиками Ф. Фребеля, М. Монтессорі, Н. Лубенець та їхніх послідовників, мали змогу вивчати праці Я. Коменського, Г. Песталоцці, К. Ушинського, М. Пирогова, М. Максимовича, М. Драгоманова, А. Макаренка, В. Сухомлинського та ін.

VI період історії розвитку Педагогічного музею України в сучасних реаліях полягає у системному наданні знань, популяризації надбань сучасної педагогічної науки і практики, педагогічної спадщини видатних педагогів. На початку XXI ст. у просвітницькій діяльності Педагогічного музею України розпочалися концептуальні зміни на засадах гуманізму та загальнолюдських ціннісних орієнтирів, що відобразилося і в науково-організаційній, і в експозиційно-виставковій, і у фондовій роботах. Нині колектив Педагогічного музею України з метою оновлення просвітницької діяльності музею розробляє шляхи ефективного використання музейної збірки. Для цього послідовно забезпечується отримання дослідниками інформації на сайті музею про зміст музейної збірки для здійснення наукових досліджень за різноманітною тематикою в галузі педагогічної науки та практики; створюються віртуальні виставки з експонуванням музейних предметів, присвячених сучасній освіті та педагогічній спадщині; проводиться музейно-педагогічна практика для студентів гуманітарних вузів; організовуються конкурси для юних екскурсоводів шкільних музеїв м. Києва з елементами популяризації музейних збірок різнопрофільних шкільних музеїв; влаштовуються мультимедійні презентації оригінальних пам'яток освіти (наприклад, проведення в музеї мультимедійних презентацій оригінальних пам'яток освіти України дало змогу долучити широкий загал громадян до надбань національної освітньо-педагогічної спадщини таких видатних вітчизняних педагогів як С. Русова, Г. Ващенко, А. Макаренко, Т. Бугайко, М. Миронов, О. Сухомлинський, М. Астряб, О. Захаренко та ін.) [11, с. 6].

Фактично модернізація музейної справи у Педагогічному музеї України полягає у використанні інформаційно-комунікативних технологій, які активізують усі основні функції установи: навчальну, науково-дослідницьку, науково-методичну, інформаційно-аналітичну, просвітницьку. Здійснення музеєм просвітницької функції відбувається на основі сучасних досягнень педагогічної науки та практики й унікальної колекції пам'яток історії вітчизняної освіти.

Порівнюючи різні періоди діяльності Педагогічного музею України, можемо констатувати, що на початку XX ст. просвітницька діяльність закладу розпочиналася з реалізації ідей «сприяння поширенню освіченості народу та забезпеченню практичних потреб шкільного викладання через необхідність удосконалення і розроблення теоретичних, наукових, навчальних та виховних питань» [8, с. 42]. Проте через 110 років, на початку XXI ст., відповідно до вимог часу відбулося змістовне оновлення і розширення просвітницької діяльності музею завдяки здійсненню науково-дослідної і науково-фондової роботи. Відповідно до розширення сфери просвітницької діяльності у Педагогічному музеї України:

- сформульовано концептуальні підходи до організації виставок, які за своєю суттю сприяють наближенню експозицій до інтересів сучасної людини;
- започатковано впровадження елементів музейної педагогіки (розроблено спеціальні проекти: «Педагогіка духовності», «Юні музеєзнавці», «Коло юних друзів») з метою створення багатоступеневої системи музейної освіти;
- організовано школу юних музеєзнавців (для дітей шкільного віку);
- проводиться музейна педагогічна практика (для студентів гуманітарних вузів);
- здійснюються майстер-класи, музейно-педагогічні семінари (для керівників шкільних музеїв).

Зауважимо, що оновлення просвітницької діяльності музею було зумовлено створенням науковими співробітниками закладу електронного архівного фонду; оформлення презентаційних тек в електронному та паперовому вигляді за матеріалами виставок, де представлені концепція

виставки, її фотоматеріали, прес-реліз, тематико-структурний план, тематико-експозиційний план, текст оглядової екскурсії по виставці, публікації про виставку.

Під впливом вимог часу для популяризації просвітницької діяльності музею у 2011 р. створено сайт музею (<http://pmu.in.ua>), на якому є можливість ознайомитися з інформацією про експозиційно-виставкову діяльність музею (презентацією віртуальних виставок за різною навчально-виховною тематикою, до ювілеїв видатних педагогів і визначних подій в освіті) та з його фондами. Пасивне споживання інформації про діяльність музею поступово відходить на другий план, а регулярний відвідувач музейного сайту стає неформальним членом музейної спільноти.

Цікавим в оновленні просвітницької діяльності музею є організація і проведення музейно-педагогічної практики для студентів факультетів бібліотекознавства та музейної справи вищих навчальних закладів. Наукові співробітники музею, проводячи музейно-педагогічну практику, сприяють розширенню, поглибленню і закріпленню теоретичних знань, набутих студентами у процесі навчання, а також у процесі музейно-педагогічної практики професійно спрямовують студентів на роботу у музеях педагогічного профілю.

Розвиток сучасного соціокультурного середовища спонукає співробітників до оновлення змісту просвітницької діяльності музею шляхом створення виставок з таких актуальних тем: «Музейно-педагогічна палітра» (2009 р.), присвячена просвітницькій діяльності музеїв при навчальних закладах (дошкільних, позашкільних, середніх, професійно-технічних, вищих); «Педагогіка духовності: історія православ'я і сьогодення» (2010 р.), що розповідає про засоби та шляхи духовного виховання особистості з найдавніших часів до сучасності; «Особливі потреби – особливі перспективи» (2011 р.), на якій представлено розвиток освіти осіб з особливими потребами за сучасної доби [15, с. 146]. Зрозуміло, що в процесі здійснення експозиційно-виставкової роботи пошуки нових форм і методів діяльності ґрунтуються, насамперед, на традиційних формах і методах роботи музею, серед яких виділяємо екскурсію, лекцію, консультацію, круглий стіл, клуб (гурток, студія), конкурс (олімпіада, вікторина), творчі зустрічі, екскурсію тощо.

Оновлення просвітницької діяльності музею пов'язане зі змінами у підходах до взаємодії установи з відвідувачами. Результативність системного оновлення складових просвітницької діяльності Педагогічного музею України виявилася у значному зростанні кількості відвідувачів – учнів, студентів, учителів, науковців, викладачів, мешканців та гостей м. Києва.

Важливим засобом активізації просвітницької діяльності музею є застосування ідей музейної педагогіки як галузі «педагогічної науки, що побудована на основі науково-практичної діяльності й орієнтована на передачу культурно-освітнього досвіду в умовах музейного середовища» [1, с. 20]. Музейна педагогіка стала методологічною основою у розробці науковими співробітниками Педагогічного музею України музейно-педагогічних проєктів. Так, з метою модернізації просвітницької діяльності у 2009 р. в музеї був започаткований проєкт «Школа музейної педагогіки», в якому беруть участь вітчизняні державні та недержавні організації, освітні установи, громадські об'єднання. Цей проєкт спрямовано на три вікові категорії – школярів-екскурсоводів, студентів-практикантів і керівників шкільних музеїв. Зміст проєкту полягає у формуванні музейної культури майбутнього музейного педагога через оволодіння основами музейної педагогіки та передбачає методичну допомогу у створенні шкільних музеїв. Мета проєкту спрямована на формування музейно-педагогічних навичок у юних екскурсоводів і музейних педагогів, що відображено у таких спеціальних підпрограмах: «Педагогіка духовності» (духовно-естетичне виховання дітей); «Юні музеєзнавці» (музей у сучасному освітньому просторі); «Коло юних друзів» (дитячі громадські об'єднання).

Проєкт «Школа музейної педагогіки» сприяє ознайомленню школярів-екскурсоводів, студентів-практикантів, керівників шкільних музеїв з творчим простором музею; подоланню пасивно-споглядальних форм сприйняття музейної інформації; утворенню єдиного профільного музейно-педагогічного простору України. В контексті проєкту за ініціативою Педагогічного музею України у 2009 р. було створено громадську організацію «Українська

асоціація музеїв навчальних закладів», яка ідейно та практично об'єднала діяльність музеїв навчальних закладів.

Таким чином, колектив музею, враховуючи складність і динамічність сучасного суспільного життя, зростання масштабів інноваційних процесів у культурно-освітньому просторі України та світу, робить конкретні кроки на шляху оновлення і розширення просвітницької діяльності Педагогічного музею України. 2012 рік для музею був ювілейним роком: даній установі виповнилося 110 років з початку її діяльності. Знаковою подією до ювілею музею стане відкриття у листопаді 2012 р. виставки «Педагогічному музею України – 110 років». За своїм змістом матеріали виставки спрямовані на розкриття динаміки діяльності музею у різних історичних просторах. Виставка покликана окреслити зростаючі можливості та роль музею в соціокультурному житті країни, коли динаміка просвітницької діяльності Педагогічного музею України відчутно змінюється та виходить на новий рівень взаємодії з відвідувачами, стає все більш системною, а освітній ресурс музею і його культурні послуги стають доступнішими, кориснішими і привабливішими для усіх категорій відвідувачів.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Белофастова Т. Педагогічні засади діяльності музею як соціально-культурного центру: Автореф. дис. ... канд. пед. наук / Т. Белофастова. – К., 2003. – 22 с.
2. Ванслова Е. Музей и культура. Экспериментальное методическое пособие / Е. Ванслова. – М.: МИРОС, 1995. – 174 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпень: Перун, 2004. – 1440 с.
4. Гайда Л. Український музей при навчальному закладі: історія і сучасність / Л. Гайда. – Кіровоград: Вид-но КОППО, 2008. – 148 с.
5. Дворкін І. Трансформація музейної справи Наддніпрянщини у 1805-1920 рр.(за матеріалами Полтавської, Харківської, Чернігівської губерній та м. Києва): Дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / І. Дворкін. – К., 2009.
6. Короткий тлумачний словником української мови / Уклад. і гол. ред. Д.Г. Гринчишина. – К.: Просвіта, 2004. – 606 с.
7. Маньковська Р. Музеї України в інформаційному просторі: досвід та перспективи / Р. Маньковська // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. – К., 2000. – Вип. 11. – 123 с.
8. Малюга В. З історії становлення Педагогічного музею України (1902-1942 рр.) / В. Малюга // Шлях освіти. – 2011. – С. 41-44.
9. Омельченко Ю. Музейна політика: історичний досвід та сучасні проблеми / Ю. Омельченко // Культурна політика в Україні у контексті світових трансформаційних процесів: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – К.: ДАКККіМ, 2002. – С. 345-347.
10. Пантелейчук І. Музей: від зібрання раритетів до науково-дослідної установи / І. Пантелейчук // Питання культурології : Міжвід. зб. наук. ст. – К., 2001. – Вип. 17. – С. 71-76.
11. Педагогічний музей України: сто років // Освіта. – 2003. – № 32. – 12 с.
12. Соловьева Н. Педагогические возможности музея как элемента социокультурной среды / Н. Соловьева. – Воронеж: Изд-во Воронежского госпединститута, 1996. – 119 с.
13. Сучасний тлумачний словник української мови: 65000 слів / За заг. ред. В.В. Дубічинського. – Х.: ВД «ШКОЛА», 2006. – 1008 с.
14. Тригубенко В. Скарбниця реліквій, джерело досвіду вітчизняної освіти / В. Тригубенко // Педагогіка толерантності. – 2000. – № 2. – С. 33-34.
15. Україна наукова. Національна академія педагогічних наук України. – К., 2010. – Т. II. – 159 с.

Малюга В. Динамика просветительской деятельности Педагогического музея Украины – 110 лет.

В статье проанализировано просветительскую деятельность Педагогического музея Украины за 110 лет.

Ключевые слова: просветительская деятельность, музейная педагогика, школьные музеи, динамика деятельности музея.

Maluga V. Dynamics outreach Pedagogical museum of Ukraine – 110 years.

The paper explores the dynamics of outreach Pedagogical Museum of Ukraine for 110 years.

Key-words: educational activities, museum education, school museums, dynamics of museum activities.

Одержано 8.10.2013.